

Lausunto

04.06.2021

Asia: VN/572/2020

Tupakkalain muutos

Lausunnonantajan lausunto

2 § Määritelmät / Definitioner

Tupakkalain sisätilan määritelmään ehdotetaan tiukennusta, jonka jälkeen sisätilalla tarkoitetaan asuin-, oleskelu-, odotus- tai työskentelytilaksi tarkoitettua tilaa, jossa on katto ja vähintään yksi seinä taikka vähintään kaksi seinää. Laissa olevien määritelmien tulee olla selkeitä eikä tulkinnanvaraisia. Helsingin kaupungin ympäristöterveysyksikön näkemyksen mukaan määritelmää tulee valvonnan näkökulmasta tarkentaa, jotta valvonta olisi tasapuolista kaikille elinkeinonharjoittajille. Helsingissä haastetta valvonnalle aiheuttaa erityisesti sisäpihoilla olevat terassit. Lakiin olisi hyvä saada selkeästi, kuinka kaukana seinistä sisäpihalla olevan katoksen tulee olla, ettei sen katsota olevan tupakkalain mukainen sisätila.

11 § Kielletyt lisäaineet ja ominaisuudet / Förbjudna tillsatser och egenskaper

Lakiehdotuksessa ehdotetaan tunnusomaisten tuoksujen tai makujen kieltä laajennettavaksi koskemaan kaikkia tupakkatuotteita ja tuotteita, jotka on tarkoitettu tuomaan tupakkatuotteelle tuoksun tai maun. Ympäristöterveysyksikkö pitää laajentamista kannatettavana, mutta nyt suunniteltua laajennusta liian vähäisenä. Vesipiippujen käyttö yleistyy Suomessa koko ajan. Vesipiipuissa voidaan käyttää vesipiipputupakkaa, poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita tai höyrykiviä. Tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kiellon laajentaminen koskemaan myös vesipiipputupakkaa on näin ollen tarpeen. Lausuntoehdotuksen mukaan tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kiellon ulkopuolelle jäävät poltettavaksi tarkoitetut kasviperäiset tuotteet ja höyrykivet. Valvonnan kannalta on helpompaa, jos markkinoilla ei ole säädöksiltään toisistaan poikkeavia tuoteryhmiä. Asiakkaiden polttaessa vesipiippua on mahdotonta valvontaa tehtäessä tunnistaa, mitä tuotetta laitteessa poltetaan. Jättämällä osa tuotteista tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kiellon ulkopuolelle ei toteuteta tupakkalain tavoitetta vähentää tupakkatuotteiden houkuttelevuutta, sillä ravintoloissa, kahviloissa ja kodeissa, joita näitä tuotteita ja vesipiippuja käytetään, on myös lapsia, joten he saattavat houkuttua hyvän tuoksuista tuotteista. Tunnusomaisten ja tuoksujen valvonta on haasteellista toisaalta myös silloin, kun tuotetta ei käytetä.

26 § Ennakoilmoitus sähkösavukkeista, täyttösäiliöistä ja höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä / Förhandsanmälan om elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare och nikotinfria vätskor för förångning

-

27 § Markkinatutkimukset ja myyntimäärät sähkösavukkeista, nikotiininesteistä ja höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä / Marknadsundersökningar och försäljningsvolymen för elektroniska cigaretter, nikotinvätskor och nikotinfria vätskor för förångning

-

32 § Tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksen pakolliset ja sallitut merkinnät / Obligatorisk och tillåten märkning av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter

-

35 § Tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksen muu ulkoasu / Annan utformning av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter

-

35 a § Savukkeen ulkoasu / Cigaretters utformning

-

36 § Sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksen pakolliset ja sallitut merkinnät / Obligatorisk och tillåten märkning av detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

-

36 a § Sähkösavukkeen ja täyttösäiliön vähittäismyyntipakkauksen muu ulkoasu / Annan utformning av detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

-

36 b § Täyttösäiliön ja nikotiininesteen ulkoasu / Utformningen av påfyllningsbehållare och nikotinvätskans utseende

-

42 a § Talouden toimijan tunnuksen tekeminen toimimattomaksi / Avaktivering av identifieringskoden för ekonomiska aktörer

-

52 a § Tupakkatuotteiden maustamiseen tarkoitettujen tuotteiden myyntikielto / Förbud mot försäljning av produkter avsedda för smaksättning av tobaksprodukter

Lakiehdotuksen 52 a §:n mukaan kiellettäisiin tupakkatuotteiden maustamiseen tarkoitettujen tuotteiden myynti. Maustamiseen tarkoitettujen tuotteiden kiellon tulee olla selkeä, ettei synny samanlaista tulkinnan varaista tilannetta kuin nykyainsäädännössä on nikotiinittomien nesteiden osalta.

54 § Omavalvontasuunnitelma / Plan för egenkontroll

Elinkeinonharjoittajan omavalvontavelvoitetta ollaan laajentamassa tuoteilmoitusten tarkastamiseen. Tällä hetkellä tuoteilmoitusten saaminen on viranomaisillekin haastavaa, joten tietojen tarkastamiseen tulisi saada toimiva ja asiakasystävällinen järjestelmä ennen kuin ilmoitusten tarkastaminen veloitetaan omavalvontasuunnitelmissa elinkeinonharjoittajille.

58 § Etämyynnin kieltö / Förbud mot distansförsäljning

Tupakkalain alaisten tuotteiden etämyyntikieltoa ehdotetaan laajennettavan vain kasviperäisiin poltettavaksi tarkoitettuihin tuotteisiin. Koska tupakkalain alaisten tuotteiden myynti on jo nyt hyvin hankalaa, olisi tarkoituksenmukaista kieltää kaikkien tupakkalain alaisten tuotteiden myynti etäviestintä käyttäen. Koska tupakkalain alaisten tuotteiden myynti tulisi tapahtua nykylainsäädännölläkin vahvan tunnistautumisen kautta, on näiden sivustojen valvonta jo nyt haastavaa. Internet-myyntien valvonta on myös haastavaa, koska aina ei ole täyttä selvyyttä, kuka on toimivaltainen viranomainen.

60 § Tukku-myynnin rajoitukset / Begränsningar i partihandel

-

65 § Kielto tuoda maahan etäviestimen välityksellä hankittuja tuotteita / Förbud mot införsel med hjälp av ett medel för distanskommunikation

-

67 § Matkustajatuonnin määrälliset rajat / Kvantitativa begränsningar för resandeförsel

Ympäristöterveysyksikkö pitää hyvänä, että lakiin tulee vihdoin rajoitukset vesipiipputupakan matkustajamaahantuonnille. Vesipiipputupakka on ainoa valvonnassa havaittu tupakkalain alainen tuoteryhmä, jota on tuotu laittomasti matkustajatuonnin kautta vähittäismyyntiin.

70 § Hintahyvityksen kieltö / Förbud mot prisgottgörelse

-

71 § Esilläpitokieltö / Förbud mot framläggande

-

74 § Yleiset tupakointikiellot / Allmänna rökförbud

Ehdotettu muutos 74 §:n mukaisiin tupakointikieltoihin ja rajoituksiin lasten leikkipaikkojen osalta on kuntalaisille haastavaa. Se, milloin kuluttajaturvallisuuslain turvallisuusasiakirja tulee olla laadittu, ei ole yleisesti tiedossa.

Tupakointikielloja olisi kuitenkin syytä tarkentaa siten, että tupakointikieltö koskisi yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (177/2008) (eli ns. EU-uimarantojen) mukaisen määritelmän lisäksi kaikkia yleisiä uimarantoja, eli myös pieniä yleisiä uimarantoja (sosiaali- ja terveysministeriön asetus pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta 354/2008). EU-uimarannan tai yleisen uimarannan käsitteet eivät ole kovinkaan tunnettuja. Kaikilla yleisillä uimarannoilla alaikäiset muodostavat huomattavan osan kävijöistä. Helsingissä on esimerkiksi 25 yleistä uimarantaa, mutta

näistä 13 pieniä yleisiä uimarantoja, jotka näin jäisivät ehdotetun tupakointikiellon ulkopuolelle. Ympäristöterveysyksikkö pitää hyvänä, että lakiehdotuksessa pidetään perusteltuna sitä, että kunta osoittaisi esimerkiksi opastein uimarannan ulkopuolelta paikan, joka olisi varattu tupakoinnille ja jossa olisi sitä varten tarkoitettut tuhkakupit tai roskakorit. Aikaisempien tupakointikieltojen laajentamisen yhteydessä on syntynyt roskaantumisongelmaa kieltoalueiden ulkopuolelle.

78 § Asuntoyhteisön tupakointikiellot / Rökförbud i bostadssammanslutningar

Ympäristöterveysyksikkö pitää hyvänä muutosta momentin 2 osalta. Tämä selkeyttää asuntoyhteisön mahdollisuutta kieltää tupakointi kaikissa hallitsemissaan yhteisissä ulkotiloissa.

90 § Hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä perittävät maksut / Avgifter för behandling av ansökningar och anmälningar

-

91 § Tupakkalain valvontamaksut / Avgifter för övervakningen enligt tobakslagen

-

92 a § Valvontamaksun oikaisu maksuvelvollisen hyväksi / Rättelse av övervakningsavgift till den avgiftsskyldiges fördel

-

92 b § Valvontamaksun oikaisu maksunsaajan hyväksi / Rättelse av övervakningsavgift till avgiftsmottagarens fördel

-

94 § Tuotevalvontaa koskevien tietojen tallentaminen ja julkaiseminen / Registrering och offentliggörande av uppgifter om produkttillsyn

-

96 § Kunnan kiellot ja määräykset / Förbud och föreskrifter som meddelas av kommunen

Ympäristöterveysyksikkö pitää perusteltuna esitettyjä muutoksia, että kunta voi antaa pykälän nojalla kiellon lisäksi määräyksiä ja että kunnalla on mahdollisuus kieltää toiminta, jos kunnan antamaa määräystä ei ole noudatettu.

106 § Muutoksenhaku Valviran ja kunnan päätöksiin / Sökande av ändring i beslut av Valvira och kommunen

-

107 § Muutoksenhaku markkinaoikeudellisiin asioihin / Sökande av ändring i marknadsrättsliga ärenden

-

117 § Myyntipäällykset / Ytterförpackningar

-

-

Muuta kommentoitavaa esityksestä / Andra kommentarer om propositionen

Ympäristöterveysyksikkö pitää valitettavana, että työryhmän ehdottamaa muutosta tupakkalain tupakointikieltojen soveltamispykälää (TupL 73 §) ei olla toteuttamassa. Tupakkalain soveltamispykälän tulisi kattaa kaikkien tupakkalain alaisten tuotteiden polttamisen, kuumentamisen ja muunlaisen käyttämisen, josta vapautuu sisäilman laatua heikentäviä aerosoleja. Ehdotus oli ympäristöterveysyksikön mielestä erittäin kannatettava, koska nykyinen lainsäädäntö on mahdollistanut erilaisten tupakkalain alaisten tuotteiden polttamisen ja kuumentamisen sisätiloissa. Valvonnan kannalta on ollut erittäin hankalaa todentaa, mitä tuotteita sisätilassa on poltettu tai kuumennettu. Tuotekehitys on hyvin nopeaa, joten laki on laadittava siten, että se kattaa kaikki mahdolliset poltettavat, kuumennettavat tai muulla tavalla käytettävät tuotteet, joista vapautuu sisäilman laatua heikentäviä aerosoleja. Esimerkiksi ravintoloissa, joissa poltetaan sisätiloissa höyrykiviä, on myös lapsia, jotka näin altistuvat näiden polttamisesta syntyville aerosoleille ja myös samalla houkuttuvat tuotteille. Ympäristöterveysyksikön näkemyksen mukaan lain tavoitetta tupakkatuotteiden houkuttelevuuden vähentämisestä ei toteuteta täysin, kun osa tuoteryhmistä jätetään tarkoituksella soveltamispykälän ulkopuolelle.

Ympäristöterveysyksikkö pitää tärkeänä sitä, että asuntoyhteisöjen tupakointiongelmia tarkasteltaisiin kattavasti tupakkalain jatkokehittelyssä. Esityksessä ei ole nyt tähän liittyen esitetty mitään muutoksia, jotka koskisivat esim. asuntoyhteisön omaa mahdollisuutta päättää tupakointikiellosta parvekkeilla ja asukkaiden hallinnassa olevissa sisätiloissa.

Ympäristöterveysyksikkö pitää valitettavana myös sitä, että työryhmän ehdotusta siitä, että tupakointikieltojen rikkomisen sanktio muutettaisiin hallinnolliseksi sanktiomaksuksi (vrt. pysäköintivirhemaksu) ei toteuteta lainsäädäntöön. Hallinnollinen sanktiomaksu voisi oikein toimiessaan olla tehokas keino vähentää tupakointia esimerkiksi yleisötilaisuuksissa tai sisätiloiksi määriteltävillä ulkotarjoilualueilla. Käytännön valvonnassa tehokkaimmaksi keinoksi puuttua tupakkalain rikkomuksiin on todettu poliisin tarkastuksella kirjoittama sakko. Sanktiomaksulla voitaisiin vähentää virka-apu pyyntöjä, mutta kuitenkin lisätä valvonnan vaikuttavuutta.

Tämänhetkisen lainsäädännön mukaan tunnusomaisia tuoksujia tai makuja sisältävien tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden tai höyrystettäväksi tarkoitetun nikotiinittoman nesteen myynti on kiellettyä. Nikotiinittomien nesteiden osalta tuotteiden määrittäminen tupakkalain alaiseksi tuotteeksi on ollut hankalaa. Valviran linjauksen (Dnro V/6284/2018) mukaan valvojan viranomaisen on tulkittava joissain tapauksissa elinkeinonharjoittajan elintarvikkeena myytävä tuote tupakkalain alaiseksi tuotteeksi. Tätä nykyisen lainsäädännön kieltoa tulisi selkeyttää, koska kiello on tulkinnanvarainen.

Petäjaniemi Anna
Helsingin kaupunki, kaupunkiympäristön toimiala, ympäristöterveysyksikkö